

ИНГ-ПРО ПРОПИСИ У ПРАКСИ

propisi.net

мај 2022 / број 116 **5/2022**

Зеленаштво (лихварство) у Србији

- ▶ Признање страних судских одлука у грађанској материји
- ▶ Стицање и промет заједничке својине супружника на непокретностима
- ▶ Злоупотреба процесних овлашћења у управном поступку
- ▶ Општа и посебна акта која регулишу радне односе код послодаваца – примери на основу Закона о раду
- ▶ Непостојање дискреционог права послодавца да без примене критеријума одлучи који запослени представља вишак

Србија, Златибор, водопад Гостиље

Дивна вода стиже до нас право са извора у најкраћем могућем року. Кад је пијемо, осећамо се као да стојимо у најлепшој природи, док се у позадини чује тихи жубор, који смирује и опоравља. Дивна вода нас поново повезује са природом, али и са нама самима.

Све Дивна воде су висококвалитетне и извиру на местима нетакнуте природе. Изворног квалитета и свеже, доспевају у чашу Корисника после само неколико дана од пуњења на извору. Могу се конзумирати свакодневно и у неограниченим количинама.

Свака од њих је другачија и на неки посебан начин благотворно делује на људски организам.

Претплатите се на неки од наших повољних пакета за правна лица или домаћинства и уживајте у здравој и свежој води на послу или код куће!

www.divnavoda.rs

ЦЕНТАР ЗА БРИГУ О ДИВНИМ КОРИСНИЦИМА
 0800 111 111

Оснивач и издавач:

ИНГ-ПРО Издавачко-графичко д.о.о.
Београд, Веле Нигринове 16а

За оснивача и издавача:

Горан Грчић и Владимир Здјелар

Главни и одговорни уредник Редакције:

Јован Матијашевић

Главни и одговорни уредник часописа:

Ана Фулетин

Сарадници:

Вера Кусовац
Дејан Обренић
Драгана Марчетић
Душан Рајаковић
Жељко Албанезе
Иван Дузлевски
Саша Кулић
Снежана Марјановић

Технички уредник:

Милена Станковић

Лектура:

Милица Радованчев

Графичка припрема:

Мирослав Арамбашић

Штампа:

Digital art, Београд

Редакција:

Веле Нигринове 16а, 11000 Београд
тел: +381 11 2836-890
факс: +381 11 2836-474
имејл: redakcija@legeartis.rs

Часопис излази једанпут месечно (10 бројева
и 1 двоброј у оквиру годишње претплате).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
34

LEGE Artis : прописи у пракси / главни и одговорни уредник Ана Фулетин. - [Штампано изд.]
- Год. 3, бр. 25 (окт. 2014). - Београд : ИНГ-ПРО, 2014- (Београд : Digital art). - 28 cm

Месечно. - Наслов лат., текст ћир. - Преузима нумерацију електронског издања. - Друго издање на другом медијуму: Lege Artis (Online) = ISSN 2334-6140
ISSN 2406-1085 = Lege Artis (Штампано изд.)

Поштовани претплатници,

Тајновита природа уговарања високих зеленашких камата, околности које претходе и следе након лихварења, стално гравитирање ка насилним и очигледно опасним делима (принуда, изнуда, дела против живота и тела), удруживање појединаца и група ради зеленаштва, са елементима организованог криминала, и на крају шокантне вести о самоубиствима жртава зеленаша, опомињу све нас на то да наше друштво не поклања довољно пажње наведеном проблему, па је у овом броју пажња усмерена на анализу позитивног права у Србији – важеће норме грађанског права и кривичног права, са освртом на њихову примена у пракси, зеленаштво као део организованог криминалитета и проблеме доказивања самог кривичног дела у пракси.

У рубрици „Грађанско право” анализирана је актуелна судска пракса у области признања страних судских одлука у грађанској материји, као и пракса јавних бележника која се односи на стицање и промет заједничке својине супружника на непокретностима.

У рубрици „Радно право” наводимо општа и посебна акта која доносе послодавци сагласно Закону о раду, али скрећемо пажњу и на судску праксу која се односи на обавезу послодавца да примени критеријуме за решавање вишка запослених када смањује број извршилаца на одређеним радним местима – чак и у случају када не постоји обавеза доношења програма решавања вишка запослених.

У оквиру рубрике „Управно право” представљене су одређене злоупотребе процесних и материјалних права које се јављају у пракси у управним поступцима.

Права радника на рад и накнаду за исти у складу са обележавањем Међународног празника рада – 1. маја представљена су у рубрици „Поводом...”, док је рубрика „Кад језик пресуди” посвећена могућностима и начинима транскрипције текстова и аудио-снимака у истражним и предистражним поступцима.

Поред наведених, ту су и остали врло актуелни текстови у поменутих, али и другим рубрикама, као и наше сталне рубрике „Портал читалаца”, „Регистар прописа донетих између два броја” и „Календар важења правних аката”.

Редакција

Будимо на вези

Часопис *Lege Artis* – ПРОПИСИ У ПРАКСИ отворен је за сва ваша питања, мишљења, конструктивне предлоге, похвале и критике. Можете их упутити ауторима текстова или на имејл Редакције часописа redakcija@legeartis.rs

Пратите нас:

- www.legeartis.rs
- www.propisi.net
- www.ingpro.rs
- www.facebook.com/IngProLegeArtis

Зашто баш **PROPISI.NET?**

- ▶ Зато што је прегледан и једноставан и не захтева никакву специјалну обуку за коришћење (*user friendly*).
- ▶ Зато што је могућ приступ неограниченом броју докумената у току претплате.
- ▶ Зато што има највећи број прописа, примера судске праксе, правних мишљења, модела и других докумената.
- ▶ Зато што има претраживач који даје прецизно сортиране и брзе резултате претраге.
- ▶ Зато што се документа – прописи и др. – могу претраживати путем одговарајућих скраћеница и синонима који се у правној пракси често користе.
- ▶ Зато што је једини на тржишту који аутоматски бележи најпрегледаније документе сваког претплатника и издваја их на почетној страни.
- ▶ Зато што има мејл-сервис који омогућава претплатницима да о новим прописима, примерима из судске праксе, правним мишљењима и стручним коментарима и другим документима из области које сами изаберу, буду информисани путем мејла истог дана кад су објављени у бази.
- ▶ Зато што ради са било ког рачунара на интернету, без икакве инсталације, а подржава рад и у интранет окружењу.
- ▶ Зато што је увек ажуран (не захтева ажурирање од стране претплатника).
- ▶ Зато што су текстови докумената и интерфејс доступни на ћирици или латиници.
- ▶ Зато што једним кликом могу да се ископирају текстови у *Word* или *PDF* формату.
- ▶ Зато што има најсвеобухватнију и највећу базу судске праксе, са разгранатом структуром по одговарајућим правним гранама и правним институтима.
- ▶ Зато што се из текста прописа једним кликом приступа повезаним документима.

У овом броју...

КРИВИЧНО ПРАВО

- 4** Зеленаштво (лихварство) у Србији

ГРАЂАНСКО ПРАВО

- 14** Признање страних судских одлука у грађанској материји
34 Стицање и промет заједничке својине супружника на непокретностима

РАДНО ПРАВО

- 41** Општа и посебна акта која регулишу радне односе код послодаваца – примери на основу Закона о раду
51 Непостојање дискреционог права послодавца да без примене критеријума одлучи који запослени представља вишак

УПРАВНО ПРАВО

- 58** Злоупотреба процесних овлашћења у управном поступку

УНАКРСНИ ПОГЛЕД

- 62** Модели здравствених система и примери добре праксе у упоредном праву

ЈАВНЕ НАБАВКЕ

- 68** Закон о јавним набавкама – одговори Канцеларије за јавне набавке

РУБРИКЕ

- 74** Портал читалаца
78 Поводом Међународног празника рада – 1. маја
88 Кад језик пресуди: Форензичка транскрипција
96 Календар аката
97 Најава нових епизода веб-серијала „ПРЕГЛЕД СУДСКЕ ПРАКСЕ”
98 Преглед прописа донетих између два броја

Зеленаштво (лихварство) у Србији

Представљање зеленаштва поделили смо у неколико целина: кратка историја настанка инкриминације, анализа позитивног права у Србији – важеће норме грађанског права и кривичног права, са освртом на њихову примена у пракси, зеленаштво као део организованог криминалитета и проблеми доказивања самог кривичног дела у пракси.

Иван Дузлевски,

заменик јавног тужиоца у Вишем
јавном тужилаштву у Београду
– Посебно одељење за сузбијање
корупције

УВОД

Статистички показатељи о малом броју поднетих тужбених захтева ради поништаја зеленашких уговора, кривичних пријава, оптужних предлога и пресуда због кривичног дела из члана 217. Кривичног законика у Републици Србији ни приближно не одговарају степену друштвене опасности коју са собом носи лихварење (зеленаштво) данас. Тајновита природа уговарања високих зеленашких камата, околности које претходе и следе након лихварења, стално гравитирање ка насилним и очигледно опасним делима (принуда, изнуда, дела против живота и тела), удруживање појединаца и група ради вршења зеленаштва са елементима организованог криминала и на крају шокантне вести о самоубиствима жртва зеленаша опомињу нас да наше друштво не поклања довољно пажње том проблему.

1. ИСТОРИЈСКИ ПРИКАЗ ПОЈАВЕ ЗЕЛЕНАШТВА

1.1. Светски феномен

Најстарији сачувани писани извори говоре о томе да су прве уређене државне форме (у Индији, старом Египту, Грчкој и Риму) и са њима повезане владајуће светске религије (будизам, јудаизам, хришћанство итд.) забрањивале давање новца или других потрошних ствари на зајам са било каквим интересом (каматом). Први уговори који би, према данашњим стандардима, по својој садржини

били зеленашки појавили су се још пре четири хиљаде година. Интерес или други облик накнаде у уговору о зајму плаћао је онај ко позајмљује (зајмопримац) оном ко зајам даје (зајмодавцу). По правилу, на висину накнаде директно су утицали висина позајмљеног новца и дужина уговореног рока за враћање.

Развојем и ширењем римског права, зајам уз накнаду под стриктно прописаним условима постаје легалан правни посао у широкој употреби. Такав третман уговора о зајму траје неколико векова. Пропашћу Римског царства и преласком у средњи век сваки интерес на зајам опет бива строго забрањен, доминантно под утицајем религијских учења. Експанзијом трговине у XIII веку и све већом кредитном тражњом под законом прописаним условима, пре свега у виду фиксирања законског максимума висине камате које је могла легално да се уговори, своју ренесансу доживљава и посао зајма. Услед све већег државног интервенционизма у привреди зајам, а последично и зеленаштво, као његова „тамна страна” и наличје, регулишу се законом.

Из свега наведеног уочава се да, за разлику од легалних позајмица, савремени правни системи широм света санкционишу зеленаштво. Постоје јаки разлози за то. Примарни разлог свакако је заштита приватне својине (имовине) и начела једнакости, а један од њих је и друштвено раслојавање на материјалној основи. „Каматаш” би увећавао своју имовину на рачун будуће имовине другог лица, временом правећи све већу материјалну разлику,¹ што је имало своју цену – свако богаћење припадника једног друштвеног слоја (класе) на рачун припадника другог подразумевало је велике тензије и сукобе. Због тога су правни системи широм света уредили наведену област на сличан начин, прописивањем услова под којима

минималац, већ има кредит или услед друге околности „не пролази” кредитни одбор) или се нада скоријем већем пословном профиту, одакле ће новац вратити (нпр. продајом станова које ће изградити, до чега не долази због недобијања грађевинске дозволе или поремећаја на тржишту некретнина).

6. Скроман доказни маневар тужиоца.

Колико год оне ретке биле, по пријему кривичне пријаве тужиоцу су унапред „везане руке”. Како се из свега наведеног види, пријаву не прате чврсти докази. Услед несарадње оштећеног и непостојања материјалних доказа, што је правило, као и чињенице да наши органи случајеве зеленаштва третирају као изоловане појединачне случајеве, највећи број пријава буде одбачен одмах по узимању изјава од осумњиченог и оштећеног.

ЗАКЉУЧАК

Особа која трпи разне облике притисака да плати дуг, који због огромних камата не може никада да врати, тако пада у један савремени облик дужничког ропства. Често све то прати вршење других тежих кривичних дела од стране зеленаша према жртви (принуде, изнуде, тешке телесне повреде, изазивање опште опасности итд.). Ипак, то није нужно јер за постојање зеленаштва данас постоје суптилније методе – обезбеђење незаконитог

дуга закључењем привидних (симулованих) правних послова, на основу којих зеленаши временом „отимају” некретнине и аутомобиле од жртве и чланова њене породице.

На крају, оно што није тако очигледно јесте изостанак озбиљне и посвећене превентивне реакције друштва на појаву зеленаштва. На жалост, интересовање наше јавности ограничава се на најтеже случајеве зеленашења, и то када је већ касно да се жртви помогне, или само на тзв. класична (типична) дела зеленаштва, која у себи носе извесне стереотипе о извршиоцима као очигледним, опасним и суровим батицима. Данас, међутим, постоје далеко суптилније (тине и теже доказиве) методе зеленашења. Дуг се обезбеђује закључењем фиктивних уговора који остају непримећени и приликом овере код јавног бележника, али њиховом реализацијом, по истеку рока за враћање дуга, жртва преноси у својину зеленаша стан, кућу, викендицу, земљиште или аутомобил.

Осим у економском, последице по жртву зеленаштва могу да буде тешке и у егзистенцијалном, здравственом и социјалном смислу. Тако жртва може да остане без средстава за живот и крова над главом, а често долази и до развода и угрожавања установа породице и брака, социјалног статуса и здравственог стања, све до трагичних случајева, када оштећени излаз проналазе у самоубиству.

Ендноте

¹ У неправичности посебно се истицао модел уговарања по ком се економски слабијем саговорачу зарачунавала камата на камату, чиме се почетни, основни дуг вишеструко увећавао (тзв. анатоцизам).

² „Наш језик”, Енциклопедија Лексикографског друштва, Београд, 1936, и „Мала енциклопедија”, Просвета, Београд, 1986.

³ Плаћање пореза у натури сељака је потчињавало спахији, али га је и штитило од опасности слободног тржишта, ком по свом образовању и искуству тадашњи српски сељак није био вичан.

⁴ „Проблем сељачких дугова”, М. Ј. Комадинић, Београд, 1934.

⁵ Члан 77. Трговачког закона, „Зеленаши – први кредитори земљорадника у Србији”, часопис „Банкарство” 1/2-2010, Ђатовић Д, 2010, доступно на: www.casopisbankarstvo.rs/arhiva/casopis-bankarstvo-broj-1-2-2010/zelenasi-prvi-kreditori-zemljoradnika-u-srbiji, прочитано 27. 2. 2022. године.

⁶ „Службени лист ФНРЈ” бр. 13/51.

⁷ „Службени гласник СРС” бр. 26/77.

⁸ „Службени гласник РС” бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

⁹ Члан 10. Закона о облигационим односима („Сл. лист СФРЈ” бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, „Сл. лист СРЈ” бр. 31/93, „Сл. лист СЦГ” бр. 1/2003 – Уставна повеља, и „Сл. гласник РС” бр. 18/2020).

¹⁰ Чланови 10–15. ЗОО.

¹¹ „Службени гласник РС” бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015.

¹² Под условом да има седиште у Србији и дозволу за рад издату од стране Народне банке Србије.

¹³ Чланови 557. и 558. ЗОО.

¹⁴ Чланови 1065. и 1066. ЗОО.

¹⁵ „Лексикон грађанског права”, Номос, Београд, 1996.

¹⁶ Пресуда Привредног суда у Пожаревцу П. 108/15 од 30. 11. 2015. године.

¹⁷ Пресуда Привредног апелационог суда у Београду Пж. 12582/10 од 6. 5. 2011. године.

¹⁸ „Коментар Кривичног законика Републике Србије”, Љ. Лазаревић, Савремена администрација, Београд, 2006.

¹⁹ За поједина кривична дела, када је то прописано законом, јавни тужилац може да предузме кривично гоњење само на основу предлога оштећеног (чл. 6. ст. 2. Законика о кривичном поступку).

²⁰ „Организовани криминалитет”, М. Шкулић, Службени гласник 2018, Београд.

Признање страних судских одлука у грађанској материји

У овом и у следећем броју ауторке анализирају овај значајни правни институт, при чему указују на типичне примере, али и дилеме које се јављају у судској пракси.

Драгана Марчетић,
судија Вишег суда у Београду

Снежана Марјановић,
судија Вишег суда у Београду

Иако наизглед споредан поступак у мору грађанских поступака који се пред нашим судовима воде, поступак за признање страних судских одлука у грађанским стварима заслужује посебну пажњу. За то постоји више разлога, а најважнији је тај што одлука о признању уводи у домаћи правни систем страну судску одлуку која се, након поступка признања, сматра домаћом судском одлуком, на основу које за држављане Републике Србије настају одређене правне последице. Другачије речено, признањем стране судске одлуке у односу на лица на која се односе стварају се права и обавезе у нашем правном систему.

Да би страна одлука могла да буде призната, потребно је да испуњава услове за признање који су прописани домаћим правом, и то најпре Законом о решавању сукоба закона са прописима других земаља, али и Уставом, као и међународним уговорима – конвенцијама које је потписала наша држава, који, сходно Уставу, имају примат над домаћим законима и у хијерархији правних аката налазе се одмах испод њега.

Значај наведеног института за наш правни систем је изузетан, посебно када се има у виду велики број наших држављана који су на привременом раду у иностранству. Такође, и распадом бивше СФРЈ, из које је настало више држава, дошло је до повећања броја захтева за признање страних судских одлука, тачније одлука судова бивших република, нарочито у статутним и породичним стварима.

Овај текст бави се судском праксом која се тиче признања судских одлука у грађанској материји за које су надлежни виши судови, указујући на типичне примере и дилеме које се јављају у тим поступцима.

ЗАКОНСКИ ОКВИР

Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља („Сл. лист СФРЈ” бр. 43/82 и 72/82 – испр., „Сл. лист СРЈ” бр. 46/96 и „Сл. гласник РС” бр. 46/2006 – др. закон), за који се у свакодневној употреби користи колоквијални назив Закон о МПП, у посебном поглављу под насловом „Признање и извршење страних одлука” садржи норме које представљају основ за поступак признања страних судских одлука донетих у грађанскоправним стварима. То су норме које прописују услове да се нека одлука призна као домаћа у нашем правном систему. Поменути закон допуњен је и нормама других закона који регулишу сам поступак признања, а примењују се и одредбе Устава и мултилатералних уговора које је наша земља ратификовала.

Потребно је нагласити да се одредбе Закона о МПП примењују непосредно уколико са неком државом немамо закључен билатерални или мултилатерални уговор о међународној правној помоћи у грађанским стварима. У случају постојања таквог уговора, у односу на одлуку чије се признање тражи он се примењује као *lex specialis*. То значи да се одредбе наведеног закона супсидијарно примењују у случају да у међународном уговору постоји правна празнина.

БИЛАТЕРАЛНИ УГОВОРИ О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРАВНОЈ ПОМОЋИ У ГРАЂАНСКИМ СТВАРИМА

године, које представља јавну исправу, чију садржину својим наводима није довео у сумњу предлагач, произлази да друготужени никада није имао адресу из тужбе јер није имао пребивалиште на адреси А. бр. 6, већ на адреси А. бр. 6а, као и да је у време подношења тужбе имао пребивалиште на адреси у ул. Б. бр. 74/35, **достав** противнику предлагача **ниједном није покушана на праву адресу**, а тужилац није обавестио суд о правој адреси противника предлагача након достављања извештаја од стране Конзулата Републике Словеније у Србији.

У току отворене расправе пред другостепеним судом из изведених доказа, ради употпуњавања чињеничног стања у складу са предлозима предлагача и наводима жалбе, другостепени суд оценио је да нема услова за признање стране судске одлуке, те да је правилна одлука првостепеног суда. Ово стога што, иако је суд Републике Словеније поступао у складу са одредбама Закона о парничном поступку Републике Словеније, провера **поштовања права одбране** не значи проверу да ли је лице против ког је одлука донета имало на располагању оне могућности које би то лице имало према праву земље признања, већ значи проверу да ли је то лице уопште добило **шансу да активно учествује у поступку**.

Наиме, одредбама чл. 88. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља прописано је да ће суд Републике Србије одбити признање стране судске одлуке ако поводом приговора лица против ког је та одлука донесена утврди да то лице није могло да учествује у поступку због неправилности у поступку, а нарочито ће се сматрати да лице против ког је донесена страна судска одлука није могло да учествује у поступку јер му позив, тужба или решење којим је започет поступак нису били лично достављени, односно уопште што није покушано лично достављање, осим ако се на било који начин упустило у расправљање о главној ствари у првостепеном поступку. Како је страни суд донео одлуку у одсуству противника предлагача, те како исти није имао шансу да активно учествује у поступку, то околност да је пред судом Републике Словеније поступано

у складу са одредбама Закона о парничном поступку Републике Словеније, односно да му је постављен привремени заступник, није од утицаја на другачију одлуку у овој правној ствари јер **учешће привременог заступника пред страним судом не може да замени лично достављање** или упуштање туженог у расправљање на било који начин о главној ствари у првостепеном поступку.

Наиме, у конкретном случају, страни суд је противнику предлагача, као туженом, након покушаја доставе поштом на погрешну адресу, која је била означена у тужби, а не дипломатско-конзуларним путем, без провере тачне адресе, поставио привременог заступника из реда адвоката у складу са одредбама Закона о парничном поступку, те због неправилне адресе у тужби и неправилне доставе тужбе противнику предлагача није било омогућено учешће у поступку у ком је донета пресуда чије се признање тражи. То посебно имајући у виду да предлагач није доказао нити то произлази из прибављених извештаја да је **привремени заступник покушала да ступи у контакт са противником предлагача нити је иста штитила његове интересе с обзиром на то да није изјавила жалбу**. Поред тога, предлагач у току поступка предложеним и приложеним доказима у току првостепеног поступка и приликом расправе пред другостепеним судом није доказао ни своју тврдњу да је адреса означена у тужби адреса из уговора из ког је проистекао спор, нити је оспорио веродостојност уверења о кретању пребивалишта као јавне исправе, те је, имајући у виду хитност поступка и начело суђења у разумном року, овај суд, након употпуњавања чињеничног стања, закључио другостепену расправу и оценио да је правилан закључак првостепеног суда да противнику предлагача, као лицу против ког је пресуда донесена, није било омогућено да активно учествује у поступку, што је у **супротности са Уставом утврђеним основама друштвеног уређења Републике Србије**, због чега нема услова за признање стране судске одлуке.

(Решење Ајелационој суда у Београду Гж бр. 4245/18 од 18. 10. 2018)

Стицање и промет заједничке својине супружника на непокретностима

У тексту су анализирани прописи којима се уређују питања заједничке имовине супружника на непокретностима и њеног промета, а представљена је и пракса јавних бележника у тој области.

Дејан Обренић,
дипл. правник

Одавно су у нашем праву добро познате законске одредбе којима се уређује заједничка и посебна имовина супружника, којима је прописано да имовина коју су супружници стекли радом у току трајања заједнице живота у браку представља заједничку имовину. Насупрот заједничкој имовини стоји посебна имовина сваког супружника, коју закон дефинише као имовину коју је супружник стекао пре склапања брака, односно као имовину коју је супружник стекао у току трајања брака деобом заједничке имовине, односно наслеђем, поклоном или другим правним послом којим се прибављају искључиво права. Оба појма имовине сада уређује Породични закон („Сл. гласник РС” бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015), па се слободно може рећи да су уређени на традиционалан начин, који већ деценијама егзистира у нашем правном систему.

На готово истоветан начин питање имовине супружника било је уређено и претходно важећим Законом о браку и породичним односима („Сл. гласник СРС” бр. 22/80, 24/84 – др. закон и 11/88, и „Сл. гласник РС” бр. 22/93, 25/93 – испр., 35/94, 46/95 – др. закон и 29/2001), иако је њим, мора се признати, исто питање било уређено кроз стилски елегантније и лепше норме, у односу на садашњи законски текст. Само због поређења претходних и садашњих законских норми, али и у циљу удоваљавања правним носталгичарима

и љубитељима ишчежавајуће концизности у законском нормирању, цитираћемо поменути закон, који прописује да имовина коју је дан брачни друг има у време закључења брака остаје његова посебна имовина, да се посебном имовином сматра и она имовина која је стечена у току брака наслеђем, поклоном или другим облицима бестеретног стицања, да посебном имовином постаје и имовина која припадне брачном другу на основу извршене деобе заједничке имовине, да сваки брачни друг самостално управља и располаже својом посебном имовином, да је имовина коју су брачни другови стекли радом у току брачне заједнице њихова заједничка имовина, да заједничку имовину чине сва стварна и тражбена права, укључујући и приходе са посебне имовине који су остварени радом брачних другова, и да имовина стечена игром на срећу представља заједничку имовину, осим ако је један брачни друг улагао у ту игру посебну имовину.

Када је у питању примена претходно наведених одредби на стицање и својину на непокретностима, могло би се рећи да је и ту законописац старог закона био усредсређенији на решавање проблематике. Тако је Закон о браку и породичним односима прописивао да се права брачних другова на непокретностима које су њихова заједничка имовина, у смислу члана 321. тог закона, уписују у земљишне или друге јавне књиге на име оба брачна друга као заједничка имовина са неопредељеним деловима. Ако је у земљишне или друге јавне књиге уписан као власник на заједничкој имовини само један брачни друг, сматраће се као да је упис извршен на име оба

да – кад супружник право заједничке својине односно сусвојине на непокретности стиче на основу теретног правног посла у ком није сауговарач, који је закључио његов супружник, при чему су у исправи о потврђивању (солемнизацији) тог правног посла наведени подаци о постојању брака и супружнику у моменту настанка те исправе, али није дата изјава оба супружника да је то посебна имовина супружника уговарача нити да су супружници брачним уговором другачије регулисали питање стицања заједничке или посебне имовине – даном стицања права супружника који није сауговарач сматра се дан из става 7. тачка 1) поменутог члана. Кад супружник право заједничке својине односно сусвојине на непокретности на којој је ималац права својине његов супружник стиче на основу изјаве оба супружника да је то заједничка својина оба супружника, даном стицања права сматра се дан потврђивања (солемнизације) те изјаве од стране јавног бележника, а ако је та изјава дата у форми јавнобележничког записа – дан сачињавања тог записа.

У пракси се последице у смислу пореских обавеза промета и стицања непокретности огледају и у томе што порески органи заједничку имовину супружника посматрају као да се ради о сусвојини са једнаким идеалним деловима сваког од њих. То свакако има правне реперкусије када је реч о поре-

зу на пренос апсолутних права и порезу на имовину, који при свакодневном промету непокретности највише и занимају купце. У оба случају порески органи ће сваког од супружника сматрати стицаоцима једнаких удела на непокретности и у складу са тим и донети пореско решење.

Имајући у виду све претходно наведене законе који се у мањој или већој мери баве уређивањем питања заједничке имовине супружника на непокретностима, као и њеним прометом, интересантно је да у протеклих неколико година није долазило до измене суштине појмова заједничке и посебне имовине, већ само до прецизирања начина њиховог стицања и евидентирања. Иако ниједна законска одредба која уређује заједничку и посебну имовину супружника није derogирана, правни систем допуњен је одредбама које уређују ту имовину када се иста односи на непокретности. Иако може критички да се посматра однос између ранијих традиционалних одредби и нових, које прецизирају поступак стицања и уписа заједничке и посебне имовине на непокретностима, пре би се могло рећи да је новим одредбама попуњена правна празнина у једној врло битној области за правни промет, каква је област промета непокретности, која је до недавно била закрпљена широким судским тумачењима и претпоставкама.

Електронски часопис ПОСЛОВНИ САВЕТНИК

Часопис „ПОСЛОВНИ САВЕТНИК“ представља издање са стручним ауторским текстовима из области рачуноводства, пореза, буџетског рачуноводства, зарада, плата и других личних примања и пословних финансија. Наменен је, пре свега, финансијским и рачуноводственим службама у јавном и приватном сектору, рачуноводственим агенцијама и сл.

Од рубрика у часопису издвајамо: Рачуноводство, Порези, Буџетски корисници, Зараде, плате и друга примања, Радни односи, Пословне финансије, Статистика и остале области.

Тренутно се у издању налази преко 1.200 чланака, при чему у току године излази 12 бројева.

Чланци из свих досадашњих бројева доступни су у е-часопису, с тим што им се приступа у оквиру издања Прописи.нет, а повезани су са релевантним прописима.

Општа и посебна акта која регулишу радне односе код послодаваца – примери на основу Закона о раду

При регулисању радних односа у својим срединама послодавци полазе од одредби Закона о раду и сопствених аката који су произашли из одредби тог закона, а усклађени су са специфичним потребама сваког послодавца. У овом тексту представљени су карактеристични општи и посебни акти које доносе послодавци који им омогућавају примену Закона о раду и извршавање права и обавеза запослених и послодаваца.

Мр Жељко Албанезе

1. ОПШТИ АКТИ ПОСЛОДАВАЦА

Општи правни акти су документа која уређују и дефинишу област пословања фирме. Њима се дефинишу правила понашања, права и обавезе запослених, начин функционисања организације, опис и систематизација радних места и остало. Која ће општа акта бити дефинисана – зависи од величине правног лица и делатности. Постоје општа акта која су обавезна за све фирме, али исто тако постоје и друга за која правна лица немају обавезу да их израде. Сагласно правној теорији и пракси судова, општим правним актом сматрају се они правни акти који одређене односе уређују на општи начин и односе се на неодређени број лица, не исцрпљују се једном применом на одређени случај, доносе се у одговарајућој форми (од стране надлежног органа послодавца, на начин и по поступку који су за то одређени) и објављују се на прописани начин.

У наставку следи списак општих аката за регулисање радних односа код послодавца.

(1) Колективни уговор код послодавца

Сагласно Закону о раду („Сл. гласник РС” бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – Одлука УС РС и 113/2017 – даље: Закон), права, обавезе и одговорности из радног односа, односно по основу рада уређују се код послодавца пре свега колективним уговором. То је најчешћи и најуниверзалнији начин регулисања радних односа код послодавца, а са становишта запослених – и најпожељнији јер подразумева усаглашени договор синдиката и менаџмента. При томе се подразумева да колективни уговор код послодавца мора да буде у сагласности са законом, али и са посебним колективним уговором – ако је закључен за делатност којој послодавац припада.

Колективни уговор код послодавца закључује се у писаном облику а закључују га послодавац и репрезентативни синдикат код послодавца. Изузетно, колективни уговор код послодавца за јавна предузећа и јавне службе закључују оснивач, односно орган који он овласти, репрезентативни синдикат код послодавца и послодавац.

Може се рећи да садржај колективног уговора код послодавца прати садржај Закона о раду, уз потребне конкретизације појединих области регулативе, али и уз мо-

- основ промене послодавца (статусна промена или промена правне форме или промена власника капитала);
- дан преноса уговора о раду, односно преласка на рад код другог послодавца;
- обавештење да запослени не закључују нови уговор о раду, већ им се уговор о раду преноси код новог послодавца;
- да запослени остварују иста права и обавезе код новог послодавца која су имали, у складу са општим актом и уговором о раду, код старог послодавца;
- да је послодавац следбеник дужан да општи акт, односно уговоре о раду запослених примењује најмање годину дана од дана промене послодавца;
- да су запослени дужни да се изјасне да ли прихватају да њихови уговори о раду буду пренети на послодавца следбеника у року од пет радних дана од дана достављања обавештења;
- да неизјашњавање запослених у остављеном року подразумева да се нису сагласили са преношењем свог уговора о раду послодавцу следбенику;
- правне последице одбијања преласка код послодавца следбеника.

Најбоље је да се наведено обавештење обезбеди сваком запосленом појединачно или, ако се ради о већем броју запослених, треба пронаћи други погодан начин да се сви запослени обавесте, као што је огласна табла. Битно је обезбедити да сви запослени буду обавештени о промени послодавца и преносу својих уговора о раду, зато што се дозвољава могућност да се запослени и не сложи са преносом свог уговора о раду код новог послодавца.

(14) Решење о привременом удаљењу са рада – суспензија

Одредбама чланова 165–169. Закона регулисан је институт „удаљења запосленог са рада” као процесна мера која се изриче запосленом за ког се сумња да је извршио повреду радне обавезе (осим у случају притвора). За време тог удаљења, док се утврђује његова стварна кривица, запослени остварује право

на накнаду зараде, али и на поврат пуне зараде ако се утврди да кривица не постоји.

У складу са одредбом члана 193. Закона, запослени се удаљава са рада решењем у писаном облику, које обавезно садржи образложење и поуку о правном леку. Наведено решење обавезно се доставља запосленом, а ако запослени сматра да му је повређено право, у року од шездесет дана од достављања решења може да покрене спор у надлежном суду. Запослени може да се обрати и инспекцији рада ако сматра да је повређен закон, а уколико инспектор рада утврди да решење о удаљењу није донето у складу са законом, наложиће послодавцу да у одређеном року отклони утврђене повреде закона (члан 269. Закона).

(15) Решење о отказу уговора о раду – због губитка радне способности

Према члан 176. тачка 1) Закона запосленом престаје радни однос независно од његове воље и воље послодавца ако је на начин прописан законом утврђено да је код запосленог дошло до губитка радне способности, и то на дан достављања правоснажног решења о утврђивању губитка радне способности. По добијању правоснажног решења Фонда ПИО о утврђивању губитка радне способности, директор послодавца доноси решење о отказу уговора о раду, у ком утврђује да се конкретном запосленом отказује уговор о раду због губитка радне способности и остваривања права на инвалидску пензију. Запосленом престаје радни однос на дан достављања правоснажног решења о утврђивању губитка радне способности. Решењем се такође констатује да запослени има право на отпремнину због одласка у инвалидску пензију.

Напомена: Примери наведених општих и појединачних аката доступни су у издању Прописи.нет, у делу под називом „Обрасци”.

Непостојање дискреционог права послодавца да без примене критеријума одлучи који запослени представља вишак

Када одређене послове обавља више извршилаца, смањење њиховог броја и одређивање запосленог којем радни однос престаје мора да буде извршено на основу унапред одређених критеријума, који искључују произвољност, волунтаризам и дискриминацију. Примена утврђених критеријума релевантна је и у ситуацији када послодавац није обавезан да донесе програм решавања вишка запослених, у вези са чим се изјаснила и судска пракса.

Господском смеху и ведром небу не треба веровати јер се за час промени
– српска народна пословица

Вера Кусовац

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Директна последица дигитализације и примене нових технологија у раду, поред осталог, јесте и питање утицаја на тржиште радне снаге, односно колики ће број запослених бити проглашен технолошким вишком. Примена вештачке интелигенције и у пословима у којима се, формалноправно гледајући, тражи висока стручна спрема, замениће обављање више делатности у сфери пружања услуга (регулација саобраћаја, статистика, рачуноводство, мање сложени, рутински адвокатски послови и др.) Са становишта процене губитка радних места у Европи, сматра се да ће се то највише односити на нискоквалификовану и средњеквалификовану радну снагу (око 50% радних места у просеку).

Сагласно члану 60. став 4. Устава Републике Србије („Сл. гласник РС” бр. 98/2006), свако има право на поштовање достојанства своје личности на раду, на правичну накнаду за рад и на правну заштиту за случај престан-

ка радног односа. Одредбом члана 175. став 1. тачка 4) Закона о раду („Сл. гласник РС” бр. 24/2005... 95/2018 – аутентично тумачење – даље: Закон), прописано је да радни однос, поред осталог, престаје отказом уговора о раду од стране послодавца или запосленог. Према законској дикцији члана 179. став 5. тачка 1) Закона, запосленом може да престане радни однос ако за то постоји оправдан разлог који се односи на потребе послодавца, ако услед технолошких, економских или организационих промена престане потреба за обављањем одређеног посла или дође до смањења посла.

ДОНОШЕЊЕ ПРОГРАМА РЕШАВАЊА ВИШКА ЗАПОСЛЕНИХ

Сагласно члану 153. став 1. т. 1)–3) Закона, послодавац је дужан да донесе програм решавања вишка запослених ако утврди да ће, због технолошких, економских или организационих промена, у периоду од тридесет дана доћи до престанка потребе за радом запослених на неодређено време. Послодавац који утврди да ће доћи до престанка потребе за радом најмање двадесеторо запослених због технолошких, економских или органи-

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Програм који доноси послодавац треба да садржи и мере за ново запошљавање вишка запослених, средства за решавање социјално-економског положаја и рок у ком ће бити отказан уговор о раду.

Рад са непуним радним временом, као мера за ново запошљавање, представља доминантан облик рада у индустријализованом свету (енг. *part time job*). У САД чак 98% радно активног становништва ради у режиму непуног радног времена. У западноевропским земљама (Немачка, Француска и Италија) највећи број запослених жена ради непуно радно време, било као основни било као допунски модалитет рада.

Према досадашњим искуствима код нас, поједини послодавци упућују запослене на принудни одмор стварајући на тај начин привид постојања технолошког вишка. Менаџмент фабрике „Фијат Крајслер“ упутио је на принудни одмор већу групу запослених, па је због исказаног незадовољства запослених био принуђен да приступи мирном решавању радног спора. У фабрици АТБ „Север“ отпуштено је 1200 радника као технолошки вишак, од 2.200 радника колико је било запослено у време продаје аустријској компанији АТБ.

Запажа се да запослени на одређено време, по уговору о привременим и повременим пословима и запослени који се запошљавају

преко агенције први добијају отказ уговора о раду. При томе се вешто избегава законска формулација да је запослени „технолошки вишак“, већ се са запосленим, на основу писаног споразума, отказује уговор о раду уз извесну новчану надокнаду. Запослени који су потписали споразум одлазе на тржиште рада, при чему треба посебно истаћи да немају право на новчану надокнаду сагласно Закону о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Сл. гласник РС“ бр. 36/2009... 49/2021). Тако је компанија „Норма група“ отказала уговор о раду запосленима на одређено време (140 запослених) са обећањем да ће касније бити враћени на рад. Разлог за такво поступање са запосленима треба тражити у чињеници да компаније које су примиле субвенцију од државе не смеју да утврђују технолошки вишак.

Један број послодаваца не исплаћује отпремнину пре отказа уговора о раду по наведеном основу. Запажа се да се недовољно примењују све законом прописане мере за ново запошљавање. Осим тога, судски спорови који се воде указују на то да послодавци не образлажу који је то оправдан разлог за утврђивање вишка и не примењују критеријуме за утврђивање вишка запослених или их примењују *contra legem*. Синдикат је у доброј мери маргинализован и његово учешће у заштити права запослених је занемарљиво, а нарочито тамо где је послодавац страни инвеститор.

Електронски часопис ЛЕГЕ АРТИС – ПРОПИСИ У ПРАКСИ

Часопис „Lege Artis – ПРОПИСИ У ПРАКСИ“, електронско издање, са стручним ауторским текстовима, већ дужи низ година незаобилазни је саветник и дневни пратилац у свачијем пословању. Наменен је, пре свега, правним службама у јавном и приватном сектору, привредним субјектима, установама, адвокатским канцеларијама итд.

Од области у часопису издавамо: Јавне набавке и буџети, Грађанско право, Кривично и прекршајно право, Образовање, Планирање, изградња, становање, Привредно право, Радно право, Управно право, Здравствене установе, здравствена заштита и здравствено осигурање и друге области, као и сталне рубрике „Портал читалаца“, „Календар правних аката“ и „Регистар прописа“.

Тренутно се у издању налази преко 1.100 чланака, при чему у току године излази 12 бројева.

Чланци из свих досадашњих бројева доступни су у е-часопису, с тим што им се приступа у оквиру издања Прописи.нет, а повезани су са релевантним прописима.

Злоупотреба процесних овлашћења у управном поступку

Све су чешћи случајеви злоупотреба права у управним поступцима, тако да су неки од најчешћих видова тих злоупотреба анализирани у наставку.

Саша Кулић,

дипл. правник

Ако би се правило поређење између управних и судских поступака према њиховој бројности у пракси, односно учесталости, нема сумње да би управни поступци добрано предњачили. Нимало чудно: управни поступак је и конципиран као најопштији поступак за остваривање и заштиту права из различитих области, али и за наметање какве обавезе на коју су прописима овлашћени носиоци јавноправних овлашћења. Судски поступци су, гледано из угла просечних грађана, сразмерно ређи. Сем тога, појављивање у судским поступцима врло често зависи од воље (и понашања) субјеката. Рецимо, просечан грађанин ће за живота можда тек неколико пута бити у прилици да буде странка у неком парничном поступку, док ће у кривичном поступку врло мали број имати прилику да учествује. У погледу правних лица ситуација је донекле другачија, утолико што она неупоредиво чешће од физичких лица имају удела у судским поступцима, као и у знатном броју управних поступака, посебно оних који се односе на регистрацију, упис у регистре, промену статуса и др. Насупрот томе, управни поступак прати свакога од нас од рођења и уписа у матичну књигу рођених, па све до краја живота и уписа у матичну књигу умрлих. А између та два догађаја бројни су управни поступци које ће покренути свако физичко лице, обраћајући се разним захтевима органима јавне власти у најширем смислу или ће их ти органи покренути по службеној дужности и наметнути му какву обавезу. С обзиром на то да су материјалним прописима уређене многобројне и разнородне области из сфере свакодневног живота, управни поступак појављује се као неизоставни део

наше правне стварности и неизбежан пут за задовољење бројних и разноврсних потреба.

Имајући у виду толику бројност управних поступака, намеће се питање има ли каквих злоупотреба у тим поступцима. Да ли баш увек ти поступци служе за остваривање каквих права и задовољавање потреба или могу да се извргну у нешто друго? Занимљиво је да је на тему злоупотребе права у правној литератури много више писано са аспекта судских, али не и управних поступака, иако су, како је већ речено, потоњи чешћи. То није случај само у нашој, већ и у светској правној литератури. Рецимо, још у римском праву знало се за тзв. вексаторске парнице. То су били судски поступци који су се покретали иако није постојала потреба за судском заштитом, већ је циљ њиховог покретања био да се противна странка шиканира, заплаши, подвргне трошковима, узнемирава, деранжира и сл.

Због свега могу се поставити питања каква је ситуација са управним поступцима, има ли у пракси примера злоупотребе управних поступака, на који начин реагују органи власти у таквим случајевима и како савесне странке могу да се заштите од злоупотреба. Сведоци смо, нажалост, нарочито последњих година, да су све чешћи случајеви злоупотребе у управним поступцима, чак и од стране оних од којих се то и не очекује, као што је то случај са појединим адвокатима. Неким од најчешћих видова злоупотребе права посвећен је управо овај чланак.

Најпре треба рећи да у управном поступку може да дође до злоупотребе права на два начина: злоупотребом процесних права и злоупотребом материјалних права. Први начин злоупотребе подразумева злоупотребу процесних права и може да има различите видове. На пример, странка у текућем управном поступку може да стави предлог за изузеће службеног лица иако не постоји објективан разлог за изузеће нити чињенице које доводе у

власти, како се прикупља и троши новац из буџета и сл., он у исто време несавесним подносиоцима захтева пружа широке могућности да злоупотребе право на тражење информација. Наиме, било је очигледно још у време његове припреме да ће тако конципиран закон, без готово икаквих ограничења у погледу подношења захтева и обавезе подносиоца захтева да макар учини вероватним свој правни интерес за подношење, омогућити разне видове злоупотребе. Разлог за то је очигледан. Србија има иза себе дуг период ауторитарног политичког система (започет од завршетка Другог светског рата), чије се последице огледају у аутаркичном (затвореном и самодовољном) систему јавне управе. Јавност, практично, дуги низ година није ни имала могућност да завири у тај систем и сазна како он функционише. Постојао је чврст и непробојан зид између система и појединца. Систем је имао право да о појединцу зна све, док појединац о систему није могао да зна ништа више од онога што је систему омогућавало да остане недодирљив. Ако се у таквим друштвеним околностима донесе закон који одједном отвара сва врата тог, до тада, потпуно затвореног система, кроз та врата пожеље да прође и онај ко и нема неки посебан интерес да уђе и нешто сазна, али ће ући само зато што има могућност да то учини. Другим речима, разлог за подношење захтева за давање информација јесте сама могућност да захтев уопште буде поднет. Када се томе дода и свест о обавези органа да поступи по сваком од тих захтева (при чему треба имати у виду да су рокови за поступање чак и краћи од оних у ЗУП-у!), онда не треба да чуди енорман број поднетих захтева, који се из године у годину повећава. Појединац, коначно, има механизам који му омогућује да макар у оквиру свог захтева за информацијом систем подреди себи. Уз то, поменути закон служе се и многе невладине организације, које се обраћају органима власти и тиме правдају смисао свог постојања пред онима који их финансирају, што је такође вид злоупотребе права на тражење информација.

Није непознато ни то да је обраћање органима власти неким представљало чак и солидан извор прихода. Било је и случајева који су привукли пажњу медија. Тако је пре неколико година једна општина на југу Србије објави-

ла да је била затрпана бесмисленим захтевима за давање информација од стране једног грађанина, по којима је једнако бесмислено било поступати, али је његов адвокат покренуо прекршајне поступке због непоступања по захтевима и наплаћивао трошкове прекршајних поступака. Сличне проблеме пријавило је још неколико општина. И такви случајеви умногоме штете угледу оног већег савеснијег дела адвокатске заједнице.

Пажњу јавности привукао је и случај ветеринарских станица против којих је једна адвокатска канцеларија поднела прекршајне пријаве јер нису одговориле на питање да ли имају закључене уговоре о снабдевању електричном енергијом. Поводом тог случаја и повереник за информације од јавног значаја заузео је став да се ради о једној врсти злоупотребе права, утолико пре што тражилац информације није поднео жалбу поверенику због непоступања ветеринарских станица, на основу чега може да се закључи да тражиоцу информације није ни било стало до саме информације, већ до судског (прекршајног) поступка како би наплатио трошкове.

Нису ни државни органи поштеђени несавесних подносилаца захтева. То најбоље знају чиновници, којима је у опису посла и поступање по захтевима за пружање информација од јавног значаја. Многи не стижу да се баве својим редовним послом због прикупљања грађе за одговор на неки захтев за пружање информација. А захтева из којих се види очигледна намера да се злоупотреби право има разних, па постоји и онај колико листова папира је неко министарство потрошило у току претходне године. Већ је у анегдоту прерастао случај једног колеге који је добио захтев са питањем колико гнезда препелица има у Републици Србији. Размишљајући о томе да ли државни орган у ком ради уопште поседује такву информацију и како би могао да дође до ње, сетио се једног свог колеге и пријатеља, који је уз то и ловац, па отуда добро познаје фауну код нас. Када је чуо о чему се ради, колега ловац објаснио је кроз смех да је постављено питање обична провокација и да је тражиоцу информације очигледно био циљ да шиканира државни орган, а не да добије одговор, односно информацију, јер су препелице једине птице код нас које не праве гнезда, већ се легу у трави!

Модели здравствених система и примери добре праксе у упоредном праву

У тексту је сачињена класификација здравствених система са историјског аспекта, али и у зависности од обухвата становништва правом на здравствену заштиту и начина финансирања. Наведене су основне карактеристике описаних модела, с тим што је посебно анализиран здравствени систем наше државе. Ради лакшег разумевања назначене су и образложене предности и недостаци сваког модела.

Др Душан Рајаковић,

спец. менаџмента здравствених
установа

Здравствени систем је комплексна стратегијска творевина, која не може да се посматра изопштено из свеукупног друштвеног система једне земље. Као такав, он чини подсистем макросистема једног друштва, заједно са другим важним елементима, попут образовања, привреде, политике и социјалне заштите.

Квалитетан систем здравствене заштите тежи да омогући приступ савременом лечењу како би се постигло побољшање здравственог стања људи на што делотворнији начин. Системи здравствене заштите под утицајем су важећих друштвених норми и вредности, и често рефлектују социјална и културална очекивања грађана, као што су и под утицајем јединствене националне историје, традиције и политичког система. Компоненте сваког система здравствене заштите чине ресурси, организација и администрација, менаџмент, финансирање, обезбеђивање и пружање здравствене заштите. Ресурси у систему здравствене заштите обухватају људске ресурсе (кадрове), које чине лекари, стоматолози, фармацеути и медицинско особље, затим здравствене установе (опрема, зграде и објекти) и средства (лекови и санитетски материјал). Људски ресурси у здравственом систему представљају његову основну одредницу, и то у свим областима (промоција, превенција и лечење). Заправо, хумани капитал чини најдрагоценији ресурс

система здравства, који, као такав, континуирано треба оплемењивати и обогаћивати.

Класификација система здравствене заштите може да се сачини према различитим основама: економској, друштвено-политичкој и административној структури. Организација за економску сарадњу и развој (ОЕЦД) наводи следеће критеријуме за диференцијацију система здравствене заштите: опсег грађана који имају право на здравствену заштиту, начин финансирања система здравства и контрола над непокретностима и опремом здравственог система. Са историјске тачке гледишта, може се разликовати више основних модела здравствених система. Први је Бизмарков модел или модел основног здравственог осигурања, потом Семашков модел или модел социјалистичког здравственог осигурања, а следе Беверицов модел националне здравствене службе, добровољно/приватно тржишно оријентисан модел осигурања и обавезно отварање медицинских/здравствених штедних рачуна.

Бизмарков модел

Најстарији систем здравствено-социјалног осигурања јесте Бизмарков модел, који је настао успостављањем првог законодавства у области здравства и социјалног осигурања у Немачкој (тадашњој Прусији) још 1883. године. Тај модел назван је по Отоу Бизмарку, тадашњем канцелару Прусије. Његове основне карактеристике су: финансирање из фонда осигурања, доприноси запослених и доприноси послодавца од бруто зараде, обухват 60–80% становништва обавезним осигурањем са

ри углавном помоћу приватних средстава. Цео приватни сектор здравствене делатности годинама је био искључен из могућности финансирања јавним средствима и као такав није представљао допуну јавног система нити давао осигураницима могућност коришћења права из обавезног осигурања. Приватно пружање здравствених услуга, иако и даље лимитирано, у порасту је, поготово у неким областима, нпр. у стоматологији. Недовољно развијено приватно здравствено осигурање ствара нестабилан тржишни систем, где приватни пружалац услуга „преговара” о ценама са индивидуалним корисницима (пацијентима), а не моћне институције финансирања. Почевши од 2008. године и измене закона и Уредбе о добровољном здравственом осигурању, обавезно здравствено осигурање допуњава се добровољним осигурањем, којим осигураници могу да остваре своја права из домена здравствене заштите.

Србија има систем здравствене заштите који је усмерен на обезбеђивање доступности свих здравствених услуга читавој популацији. У принципу, покривеност осигурањем односи се на запослена лица, пензионере, samozапослене и земљораднике који плаћају доприносе. Републички фонд за здравствено осигурање покрива здравствено осигурање и за незапослене, интерно расељена лица и избеглице, као и за особе које припадају рањивим групама. Посебни систем здравственог осигурања примењује се на војна лица и војне пензионере, као и на чланове њихових породица и издржавана лица. Предвиђена су и одређена ограничења, попут права на неограничене стоматолошке услуге, које је сведено на услуге за децу, труднице, старије од 65 година, као и на хитне случајеве.

Систем здравствене заштите у Србији финансира се преко јавних финансија и приватних доприноса, а најважнији извор финансирања је Републички фонд за здравствено осигурање. Средства која се за здравствену заштиту одвајају од примања и доприноса запослених и послодаваца директно се скупљају на подрачун РФЗО-а. Додатно финансирање остварује се из различитих буџетских извора, као што су Фонд за пензијско и инвалидско осигурање, средства Министарства финанси-

ја намењена незапосленима и остали извори. Средства за здравствену заштиту осигураних лица обезбеђена су од стране РФЗО-а, док су средства за неосигуране грађане, специјални програми и мере за промоцију здравља и превенцију болести за целу популацију обезбеђени из Републичког буџета.

Поред обавезног здравственог осигурања, грађани су у могућности да користе и добровољно здравствено осигурање. Уредбом о добровољном здравственом осигурању уређују се варијанте добровољног здравственог осигурања, услови, метод организовања и начин спровођења. Давалац осигурања је РФЗО или осигуравајуће друштво, који реализују добровољно здравствено осигурање. Осигураник је физичко лице које закључује уговор о добровољном здравственом осигурању са даваоцем осигурања. Уговарач добровољног здравственог осигурања је правно или физичко лице које у своје име или у име другог лица може да склопи уговор о добровољном здравственом осигурању са даваоцем осигурања, који се обавезао на уплату износа премије осигурања. На основу уплате премије осигураник добија полису здравственог осигурања, која представља потврду о закљученом уговору о добровољном здравственом осигурању. Важна појединост везана за тај облик осигурања је немогућност спровођења обавезних превентивних програма здравствене заштите: имунизације осигураника, имунопрофилактике и хемопрофилактике. Дозволу за рад наведеним институцијама издаје Народна банка Србије на основу препоруке Министарства здравља, а након утврђених чињеница о испуњавању услова за реализацију одређених врста добровољног здравственог осигурања. Уговарач добровољног здравственог осигурања склапа уговор са даваоцем добровољног здравственог осигурања. На основу исправе или полисе о добровољном здравственом осигурању остварују се права из добровољног здравственог осигурања. Давалац услуге добровољног здравственог осигурања на основу Уредбе о Плану мреже здравствених установа закључује уговор са одређеном установом која се налази у оквиру Плана, или другом здравственом установом или приватном праксом, како би се осигуранику пружила одговарајућа здравствена услуга.

Закон о јавним набавкама – одговори Канцеларије за јавне набавке

У наставку су објављени најновији одговори Канцеларије за јавне набавке на питања која се односе на примену Закона о јавним набавкама.

Питање: Да ли критеријум за избор привредног субјекта, прописан чланом 115. став 2. Закона о јавним набавкама, који се односи на дозволу за обављање делатности, у случају заједничке понуде, мора да испуни носилац посла или било који члан групе понуђача или сваки члан групе понуђача?

Одговор: Закон о јавним набавкама („Сл. гласник РС” бр. 91/19 – даље: ЗЈН) прописује критеријуме за избор привредног субјекта, међу којима се налазе и критеријуми који се односе на испуњеност услова за обављање професионалне делатности прописани чланом 115. ЗЈН.

Ставом 2. наведеног члана прописано је да, ако привредни субјект мора да поседује одређено овлашћење, односно дозволу надлежног органа за обављање делатности која је предмет јавне набавке или да буде члан одређене организације да би могао да обавља предметну делатност, наручилац може од њега да захтева да докаже поседовање такве дозволе, овлашћења или чланства.

Из наведене одредбе произлази да наручилац има могућност, али не и обавезу да од понуђача тражи да докажу поседовање дозволе надлежног органа за обављање делатности.

Такође, чланом 118. став 1. ЗЈН прописано је да привредни субјект у понуди, односно пријави доставља изјаву о испуњености критеријума за квалитативни избор привредног субјекта на стандардном обрасцу, којом потврђује да:

- 1) не постоје основи за искључење;
- 2) испуњава захтеване критеријуме за избор привредног субјекта;

3) испуњава критеријуме или правила одређена за смањење броја способних кандидата у складу са чланом 64. овог закона, ако је применљиво.

Ставом 2. истог члана прописано је да, ако понуду, односно пријаву подноси група привредних субјеката, у понуди, односно у пријави доставља се засебна изјава сваког члана групе привредних субјеката која садржи податке из става 1. т. 1) и 2) овог члана за релевантне капацитете члана групе.

Из наведеног произлази да се у понуди, односно пријави доставља посебна изјава сваког члана групе, којом члан групе, између осталог, доказује и да испуњава захтеване критеријуме за избор привредног субјекта, међу којима је и критеријум прописан чланом 115. став 2. ЗЈН.

Такође, одредбама појединих закона прописано је да одређене послове могу да обављају само привредни субјекти који поседују дозволе надлежних органа.

Следом наведеног, уколико је наручилац конкурсном документацијом тражио од понуђача да докажу да поседују дозволу за обављање одређених послова, исто је потребно да докажу сви привредни субјекти који ће бити ангажовани на предметним пословима, што наручилац може да утврди на основу података из обрасца понуде.

Питање: Да ли је наручилац дужан да продужи минимални рок за подношење понуда за пет дана, сходно члану 45. став 6. Закона о јавним набавкама, уколико захтева доставу узорака уз понуду?

набавља добра и услуге ради даље продаје, ради прераде и продаје, односно ради пружања услуга или извођења радова на тржишту, када је предмет набавке уско повезан са делатношћу наручиоца коју обавља у условима тржишне конкуренције, односно да нема искључива и посебна права на обављање предметне делатности. Дакле, за сваку конкретну набавку било је неопходно да наручилац има положај учесника на тржишту. То је подразумевало да исту врсту делатности обављају и други учесници у складу са важећим прописима за обављање предметне делатности, с тим што учесници на тржишту могу слободно обављати предметну делатност на истом географском подручју, односно да постоји конкуренција.

Имајући у виду наведено, основна разлика између члана 14. став 1. тачка 3) ЗЈН/2019 и члана 7. став 1. тачка 6) ЗЈН/2015 јесте у намени предмета набавке који наручилац набавља. Дакле, **сагласно одредбама ЗЈН/2019, наручилац није дужан да примењује одредбе овог закона уколико предмет набавке набавља ради прераде и продаје, даље продаје или изнајмљивања трећим лицима на тржишту. Међутим, уколико наручилац предмет набавке набавља ради пружања услуга или извођења радова на тржишту, не постоји основ за примену овог изузетка, односно наручилац је у обавези да примењује одредбе ЗЈН/2019.**

Питање: На који начин наручилац поступа у случају појаве вишкова радова?

Одговор: Појам вишкова радова дефинисан је Посебним узансама о грађењу („Сл. лист СФРЈ” бр. 18/77), па су чланом 9. став 1. тачка 5) вишкови радова дефинисани као количине изведених радова које прелазе уговорене количине радова.

С тим у вези, Закон о јавним набавкама („Сл. гласник РС” бр. 91/19 – даље: ЗЈН) прописује начин поступања наручиоца са уговореним вишковима радова.

Наиме, уколико су вишкови радова уговорени, односно уколико је уговором о јав-

ној набавци уређено поступање у случају појаве вишкова радова, наручилац примењује одредбу члана 157. став 5. ЗЈН, којом је прописано да уговорени вишкови радова не представљају измену уговора о јавној набавци. Количине изведених радова у том случају посматрају се као извршење уговора, и то без обзира на вредност вишкова радова.

С друге стране, уколико вишкови радова нису уговорени, односно уколико уговором о јавној набавци није уређено поступање у случају појаве вишкова радова, наручилац примењује одредбе члана 160. ЗЈН, па се у том случају у погледу вредности вишкова радова примењују ограничења прописана наведеним чланом.

Наиме, чланом 160. став 1. ЗЈН прописано је да уговор о јавној набавци може да се измени тако да се повећа обим набавке, ако су испуњени сви следећи услови:

- 1)** вредност измене мора да буде мања од 10% првобитне вредности уговора о јавној набавци добара или услуга, односно мања од 15% првобитне вредности уговора о јавној набавци радова, и
- 2)** вредност измене мора да буде мања од 15.000.000 динара у случају уговора о јавној набавци добара или услуга, односно мања од 50.000.000 динара у случају уговора о јавној набавци радова.

Ставом 2. истог члана прописано је да се ограничење из става 1. овог члана односи на укупну вредност свих измена, ако се уговор мења више пута.

Уједно напомињемо да наручилац није дужан да објави обавештење о измени уговора, како у случају појаве уговорених вишкова радова јер у овом случају и није извршена измена уговора, тако и у случају појаве вишкова радова који нису уговорени, односно повећања обима набавке, када наручилац поступа у складу са чланом 160. ЗЈН. Наиме, обавеза објављивања обавештења о измени уговора постоји само у случају измене уговора на основу чл. 157. и 158. ЗЈН.

Напомена Редакције: Одговори су преузети са интернет странице Канцеларије за јавне набавке, www.ujn.gov.rs.

Имате питање? Имамо одговор!

У овој рубрици дајемо одговоре на нека од питања која сте упутили нашем часопису. Подсећамо да право на постављање питања и добијање одговора имају искључиво претплатници на наш часопис.

РАДНО ПРАВО

Накнада трошкова превоза за долазак и одлазак са рада у висини неопорезивог износа

П: Да ли је послодавац у складу са законом ако запосленима исплаћује накнаду у висини неопорезивог износа, без обзира на трошкове превоза у конкретном случају?

О: Износ накнаде трошкова превоза на који запослени има право утврђен је у члану 118. став 1. тачка 1) Закона о раду: *Запослени има право на накнаду трошкова у складу са општим актом и уговором о раду, и то за долазак и одлазак са рада, у висини цене превозне карте у јавном саобраћају, ако послодавац није обезбедио сопствени превоз.*

С друге стране, чланом 18. став 1. тачка 1) Закона о порезу на доходак грађана прописано је и да се не плаћа порез на зараде на примања запосленог од послодавца по основу накнаде документиованих трошкова превоза за долазак и одлазак са рада – до висине цене месечне превозне карте у јавном саобраћају, односно до висине стварних трошкова превоза, а највише до 4.359 динара месечно.

Дакле, прописани неопорезиви износ утврђен је само као највиши неопорезиви износ на месечном нивоу, што никако не значи да запослени има право на накнаду трошкова у наведеном износу, већ да право на накнаду трошкова може да оствари у износу који је већи, једнак или мањи од неопорезивог износа. То ће зависити у сваком конкретном случају од висине трошкова превоза, при чему су релевантни место пребивалишта запосленог и цена превозне карте од места пребивалишта до места рада према евиденцији долаза-

ка и одлазака запосленог са посла. Сагласно наведеном, запослени који живи близу на посао иде пешице и нема трошкове јавног превоза, па нема ни право на накнаду трошкова превоза за долазак и одлазак са рада. С друге стране, за запосленог који има трошкове превоза у износу који су већи од неопорезивог износа послодавац не би могао да надокнађује само део трошкова превоза – трошкове у висини неопорезивог износа, већ у складу са Законом о раду. Општим актом код послодавца или уговором о раду то право послодавац не може да умањи, али може да уреди начин накнаде трошкова, тј. може да обезбеди нпр. месечну претплатну карту за јавни превоз, односно да исплати цену месечне претплатне карте за јавни превоз.

Незаконит престанак радног односа и право запосленог да се врати на рад

П: Да ли запослени у случају незаконитог отказа мора да се врати на исто радно место и исте послове или може да се врати на друге послове који одговарају његовом степену стручне спреме и врсти образовања?

О: У највећем броју случајева досуђеног незаконитог отказа запослени траже да се врате на рад код послодавца код ког су добили отказ. Према члану 191. став 1. Закона, ако у току поступка утврди да је запосленом пре- стао радни однос без правног основа, на захтев запосленог суд ће одлучити:

- да се запослени врати на рад,
- да му се исплати накнада штете и
- да му се уплате припадајући доприноси за обавезно социјално осигурање за период у ком није радио.

на исправа која ствара извршиву новчану обавезу. Одредбама члана 6. Закона о јавном бележништву прописано је да су јавнобележничке исправе оне исправе о правним пословима и изјавама које су саставили јавни бележници (јавнобележнички записи), записници о правним и другим радњама које су обавили или којима су присуствовали јавни бележници (јавнобележнички записници) и потврде о чињеницама које су посведочили јавни бележници (јавнобележничке потврде), нејавне исправе које су потврдили јавни бележници (јавнобележничка солемнизација), као и нејавне исправе на којима је јавни бележник оверио потпис, односно аутентичност преписа, превода или извода (јавнобележничке овере), док је одредбама члана 7. став 1. истог закона прописано да јавнобележничка исправа, сачињена и издата по том закону, има снагу јавне исправе ако су при њеном сачињавању и издавању испуњени битни услови форме и законитости, прописани наведеним законом.

Из наведеног произлази да исправа коју су странке поднеле јавном бележнику ради овере њихових потписа на истој представља приватну – нејавну исправу, а да само клаузула о овери потписа, коју јавни бележник ставља уз ту приватну исправу, представља јавну исправу. Самим тим, мишљења смо да приватна исправа на којој су оверени потписи странака не представља веродостојну ис-

праву у смислу одредби Закона о извршењу и обезбеђењу.

ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРАЊЕ

П: Да ли постоји могућност закључивања уговора са добављачима пре потписивања уговора о пружању и финансирању здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања здравствене установе и РФЗО?

О: Одлука о утврђивању предрачунских средстава здравственим установама доноси се почетком године на основу Правилника о уговарању здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања. Наведеним правилником, који се доноси за календарску годину, утврђују се критеријуми за опредељивање накнада по наменама. По правилу, предрачунска средства за наредну годину утврђују се у нивоу средстава опредељених за текућу годину, с обзиром на то да су иста утврђена на основу фактурисане вредности и утрошка, као и обрачунских расхода здравствених установа. Стога здравствена установа и пре закључивања уговора са РФЗО има јавно доступну информацију о висини средстава по наменама. Дакле, наручилац може да закључи уговор са добављачем, без обзира на то што средства нису (још увек) опредељена, уколико су предмет и вредност уговора опредељени по наменама у текућој години.

ИНГ-ПРО

Закони који регулишу односе унутар људске заједнице, која би требало да буде по мери сваког појединца, тичу се различитих сегмената свакодневног живота. Међу тим сегментима посебну улогу у очувању и усавршавању људске цивилизације имају изванредна дела људског духа по којима би се требало равнати, као што из оних негативних треба учити. У новој рубрици „Поводом...” бавићемо се баш тиме – значајним датумима, историјским преокретима, заслужним личностима и пресудним документима, као и њиховим утицајем на измене и усавршавање прописа.

Поводом Међународног празника рада – 1. маја

На питања која не застаревају – зашто се уопште обележава Међународни празник рада, имају ли у 21. веку значаја револуционарна питања из 19. века, којим међународним и домаћим прописима су регулисани радноправни односи и у којој мери, али и колико је дуга и пожртвована радничка борба заиста допринела бољим условима рада и адекватној надокнади за исти – одговорено је у овом тексту.

Радничка права данас

Како медији сваке године пренесу, окупљени радници у већим градовима демонстрирају против снижених плата, лоших услова рада, непотпуних социјалних програма или недовољне подршке запосленима, док је у Србији главна вест која су најбоља излетничка места и јефтине туре за тих неколико слободних дана за 1. мај – Међународни празник рада. Одавно више не знамо зашто се слави 1. мај ни шта се то догодило у Чикагу некада давно, а одавно више ни немамо озбиљне радничке организације нити јединствене захтеве различитих струка упућене Влади или другим надлежним институцијама, а ни поменути се превише не баве спорадичним протестима мањих група радника, обично оштећених у некој приватизацији.

Историја нас учи да није увек било тако и да су раднички покрети у свету, а и у Србији и те како пробијали и полицијске кордоне и бедеме власти. Иако се чини да свет боље памти, нарочито зато што међународна заједница кроз бојне прописе опомиње на важност поштовања права радника, али и смањење незапослености, чија је стопа, нарочито у доба ковид кризе, нагло порасла, правих дубин-

ских и далекосежних промена као да нигде нема. Радник у 20. веку био је срчан и спреман да се бори, подстакнут и снажном комунистичком идеологијом, нарочито у источним земљама, док радник 21. века, живећи у ризичном друштву, окован страхом од невидљивих непријатеља и притиснут захтевима капиталистичког друштва, усваја то да само треба да буде задовољан оним што већ има јер је и то за кратко. Због тога, више него икад потребно је опомињати, посебно генерације које тек излазе из школских клупа и закорачују у свет рада, колико је важно поштовати обавезе и испуњавати радне задатке, али и остварити права кроз уговор о раду, закон и устав сваке земље, а још више од тога – колико је важно бранити своје право на рад и надокнаду за исти. Да је ретко где тако, не само да могу посведочити запослени у земљама у транзицији и земљама захваћеним ратом или неким другим озбиљним социјалним проблемима, у којима је и сама могућност да се нешто ради већ премија, него и напредне западне земље, у којима владајући капитализам налаже дуго радно време и одустајање од годишњих одмора и слободних дана, само зарад профита. Између тих крајности струји живот, стешњен и згужван, жељан да се стварно живи. Потребно је само мало воље и времена за борбу да се

повратку добијају накнаду и гарантовани посао.

6. У Португалу је незаконито отпустити запосленог. Послодавци могу понудити подстицајне бенефиције за оставку и надају се да ће се запослени сложити јер нема отказног рока.

7. Кина има заштитно законодавство које се фокусира на биолошке разлике између мушкараца и жена. Та родна пристрасност спречава жене да раде на „физички изазовним” пословима, као што су рударство и сеча дрва, а истовремено оптерећује послодавце који запошљавају жене.

8. У Саудијској Арабији само жене могу да раде у продавницама доњег веша. Уредба је наводно уведена због тога што су жене изразиле нелагоду при куповини доњег веша од мушкараца.

10. Женама на Мадагаскару забрањено је да раде ноћу, осим у „породичним предузећима”. Забрањена радна места укључују добротворне и верске установе.

Правна регулатива права запослених у Републици Србији

Радноправна регулатива у Републици Србији почива на концепту да су сва права, обавезе и одговорности из радног односа уређени двоструко: државним прописима (Уставом, одређеним законима) и прописима који настају сагласношћу воља између послодавца и запослених (разним врстама уговора). Наведена област је веома широка, па упућујемо на рубрику „Радно право” овог часописа, у којој су одабрани аутори стручно и темељно, на основу одређених прописа и изабраних примера, представили разне сегменте радноправне регулативе и анализирали бројне недоумице које се тичу права на рад, дотичући се различитих прописа, попут Закона о раду, Закона о спречавању злостављања на раду, Закона о родној равноправности, Закона о штрајку, Закона о агенцијском запошљавању, Закона о запосленима у аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе, Закона о државним службеницима.

Закључак

Модеран свет пред сваког човека, а нарочито запосленог или оног који трага за послом поставља бројне изазове. Како би се на што безболнији начин изборио са могућим проблемима, потребно је да поседује одговарајућа знања и вештине за посао који обавља, али и да познаје прописе који регулишу његову улогу у систему рада у земљи у којој живи и ствара. Ниједан запослени не сме остати пасиван или незаинтересован за законе које његова влада доноси, који се тичу услова рада или начина вредновања његових постигнућа, јер тиме угрожава свој положај у друштву, а самим тим и генерација које долазе. Ковид криза нарочито је учинила сложеним радне односе, мада су многи проблеми настали већ и самим развојем технологија. Дошло је до повећања флексибилности рада, продужења радног времена, просторне мобилности и смањења сигурности радних места, што све врло често доводи до негативних последица и представља један од највећих извора стреса за запослене. Због тога је нужно васпитавати младе генерације да поштују своје радно место и обавезе и да их савесно испуњавају, али и да буду свесни вредности свог рада и права да се та вредност поштено оцени и награди.

Ендноте

- ¹ <https://naukakrozprice.rs/krvavi-prvi-maj/>
- ² <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2013/02/Univerzalna-deklaracija-o-ljudskim-pravima-1948.pdf>
- ³ https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf
- ⁴ https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf
- ⁵ <https://www.ilo.org/global/standards/subjects-covered-by-international-labour-standards/employment-policy/lang-en/index.htm>
- ⁶ <https://www.bbc.com/worklife/article/20140529-the-worlds-strangest-work-laws>, <https://employmenthero.com/blog/weird-employment-legislations/>, <https://www.businessinsider.com/strange-labor-laws-2016-6#-6>

Приредила: **Милица Радованчев**, лектор

Осим тога што се људска свест развијала и усложњавала развојем језика, унапређујући могућности споразумевања међу људима, развијала се и читава људска заједница, што је рађало потребу за увођењем реда у свакодневни живот на свима прихватљив, функционалан и разумљив начин. Тај ред постигао се устројавањем правила, односно закона, а закони свеукупно чине правни систем једне државе. Циљ ове рубрике је да укаже на то како језик и његове особености утичу на формулисање и касније тумачење законских норми, као и каква је улога вештачења заснованих на језику у истражним и судским процесима.

Форензичка транскрипција

Један од поступака које надлежни органи спроводе приликом анализе гласовних отисака, односно аудио и видео снимака на којима су они забележени или писаних трагова јесте прецизно бележење речи, тако да је овај текст посвећен представљању значаја, врста и могућности транскрипције као дела форензичке лингвистике, уз адекватне примере.

Значај транскрипције за форензичку лингвистику

Сви језици света поседују различите гласовне системе, при чему сваки човек матерњи језик усваја природно, а сваки следећи учећи, али оба на исти начин – усвајајући посебности фонолошког система. Иако говорни апарат свих говорника има једнаке анатомске и физиолошке особине, сваки језик има сопствену артикулациону основу – „скуп навика да се спонтано изговарају гласови управо тога а не неког другог језика”, због чега се „план функционалних јединица те структуре (фонолошки или, уже, фонемски план) разликује од плана физичке реализације таквих јединица (фонетски план)”¹. Могло би чак да се каже да је то иста **разлика као и између језика као система и говора као реализације тог система**.

Све нијансе које настају приликом писања и говора између говорника истог језика, у стилу истог говорника зависно од ситуације, али и између изворног говорника једног језика и онога ком је исти језик нематерњи, предмет су анализе форензичких лингвиста јер и најмање нијансе могу да укажу на правог починиоца кривичног дела или да сузе

круг осумњичених у предистражном или истражном поступку. У складу са тим, како би дошли до прецизних доказа, форензичари треба да обраде аудио-снимак или писани текст и препишу односно запишу све тачно, неизмењено и нескраћено. До сада се чак није ни придавао значај тој области форензичке лингвистике, али се у свету последњих двадесет година све више увиђа колико је важно да тај запис (транскрипција) буде веран, потпун и прецизан, како би и докази прибављени против осумњичених на тај начин били поуздани и одрживи.

Значење и врсте транскрипције

Поступак преношења гласова у писмо, који је ограничен немогућношћу да се баш сваки глас претвори у писани знак (графему), а назива се **транскрипција**, разликује се од поступка преношења знакова из једног писма у друго, који је такође ограничен, и то највише неподударностима између графолошких система, нарочито код језика из различитих породица, а назива се **транслитерација**. По мишљењу значајног српског лингвисте Ранка Бугарског, због тога ниједан конвенционални правопис није у строгом смислу фонетски,

речи претње да ће је убити, тада нема доказа да је окривљена учинила кривично дело прогањање из чл. 138а ст. 1. т. 4) и 5) КЗ. Како стоји у образложењу пресуде, неоснована је жалба ОЈТ, изјављена против пресуде првостепеног суда којом је окривљена ослобођена од оптужбе, применом чл. 423. т. 2) ЗКП, да је учинила кривично дело прогањање из чл. 138а ст. 1. т. 4) и 5) КЗ, док се пресуда првостепеног суда потврђује. Из чињеничног стања је неспорно да је у периоду од 1. априла до 26. маја 2019. године било позивања са мобилног телефона окривљене на мобилни телефон оштећене, као и да је оштећена реаговала тек након двадесет дана од дана када јој је окривљена упутила претњу 16. маја 2019. да ће је убити. Такође је утврђено да само позивање телефоном које је вршила окривљена не може да се подведе под друге сличне радње на начин који може осетно да угрози лични живот лица према ком се предузимају као и да нереаговање оштећене

на претње које јој је окривљена упутила 16. маја 2019. указује на то да код оштећене не постоји озбиљан страх, осећај личне несигурности, нити осетно угрожавање личног живота, посебно имајући у виду чињеницу дубоко поремећених односа између окривљене и оштећене. Првостепени суд је правилно оценио да оштећена наведену претњу није схватила озбиљно и да није изазвала јачи осећај страха и веће несигурности, па, и по оцени овог суда, правилно првостепени суд закључује да на основу изведених доказа није утврђено да су радње окривљене код оштећене представљале могућност да те радње осетно угрозе њен лични живот. У супротном, логично је да би се оштећена обратила надлежним институцијама одмах након предузимања инкриминисаних радњи окривљене, што није учинила (Пресуда Основног суда у Г. Милановцу К94/20 од 2. 2. 2021. и Пресуда Вишег суда у Чачку Кж 68/21 од 6. 5. 2021).

Приредила: **Милица Радованчев**, лектор

Ендноте

- ¹ „Увод у општу лингвистику”, Ранко Бугарски, Чигоја Београд 2003, стр. 136.
- ² Ибид, 137 стр.
- ³ „Forensic Linguistics”, John Olsson, Continuum International Publishing Group London 2008, стр. 161.
- ⁴ <https://www.phon.ucl.ac.uk/home/wells/blog0809b.htm> и <http://phonetic-blog.blogspot.com/2009/03/e-and.html>

- ⁵ <https://www.politika.rs/scc/clanak/429532/Amerikanci-pevajusrpsku-azbuku>
- ⁶ „Forensic Linguistics”, John Olsson, Continuum International Publishing Group London 2008, стр. 191.
- ⁷ Ибид, стр. 192.
- ⁸ Ибид, стр. 161.
- ⁹ Ибид, стр. 164.

Календар важења њравних акаџа

Прописи који одложено престају да важе или чија одложена примена почиње у наредном периоду

Пропис	Службени гласник	Датум примене
Закон о изменама и допунама Закона о привредним друштвима	„Сл. гласник РС” 109/2021	члан 1, члан 3. став 9, члан 15. став 3, члан 16. ст. 7. и 8, чл. 43. и 44. овог закона примењују се од 1. 6. 2022.
Правилник о државним жиговима за предмете од драгоцених метала	„Сл. гласник РС” 114/2021	примењује се од 1. 6. 2022.

Најава нових епизода веб-серијала „ПРЕГЛЕД СУДСКЕ ПРАКСЕ“

Кривично право: Разлози за жалбу у кривичном поступку

ТЕРМИН: Линк за премијерни приказ епизоде биће доступан на Инфо-панелу, у оквиру издања Прописи.нет, **29. 4. 2022. године**. Након тога, репризне приказе веб-серијала могуће је погледати у издању Прописи.нет, у делу под називом „Коментари“, у групи „ИНГ-ПРО вебинари“.

У овој епизоди акценат је стављен на тему „Разлози за жалбу у кривичном поступку“. Гост емисије је **судија Вишег суда у Београду др Александар Трешњев**, који је за вас припремио низ корисних одлука. Иако се предметне одлуке, које смо са судијом Трешњевим прегледали, делом односе на релативно битне повреде одредаба кривичног поступка, овом емисијом обухваћене су и друге одлуке које су релевантне за наведену тему.

Ауторско право: Најчешће повреде имовинских и моралних права аутора

ТЕРМИН: Линк за премијерни приказ пете епизоде биће доступан на Инфо-панелу, у оквиру издања Прописи.нет, **30. 5. 2022. године**. Након тога, репризне приказе веб-серијала могуће је погледати у издању Прописи.нет, у делу под називом „Коментари“, у групи „ИНГ-ПРО вебинари“.

У мају 2022. године у Преглед судске праксе долази нам **адвокат Андреја Чивтелић**, који ће отворити странице судске праксе која се односи на тему најчешћих повреда имовинских и моралних права аутора. Повреда тих права односи се с једне стране на неовлашћено коришћење ауторских дела (повреда имовинског права) без назначења имена аутора, али повреде могу да буду такве и да се повреди интегритет ауторског дела (повреда моралног права).

Грађанско право: Судска пракса у извршном поступку

ТЕРМИН: Линк за премијерни приказ епизоде биће доступан на Инфо-панелу, у оквиру издања Прописи.нет, средином јуна 2022. године (тачан термин биће накнадно одређен). Након тога, репризне приказе веб-серијала могуће је погледати у издању Прописи.нет, у делу под називом „Коментари“, у групи „ИНГ-ПРО вебинари“.

Захтеви колега већ извесно време управљени су ка области извршног права, па нам због тога у јуну 2022. године у госте долази **Вукашин Сарајлић, судија Првог основног суда у Београду, заменик председника Извршног одељења и председник Одељења судске праксе Извршног одељења**, који је припремио значајне актуелне одлуке које ће у великој мери усмерити поступање колега који се баве овом темом.

Радно право: Дилеме у пракси које се односе на отказ уговора о раду и анекс уговора о раду којим се запослени премешта на друго радно место

ТЕРМИН: Линк за премијерни приказ епизоде биће доступан на Инфо-панелу, у оквиру издања Прописи.нет, средином јула 2022. године (тачан термин биће накнадно одређен). Након тога, репризне приказе веб-серијала могуће је погледати у издању Прописи.нет, у делу под називом „Коментари“, у групи „ИНГ-ПРО вебинари“.

Први део ове сезоне завршићемо такође једном правном облашћу у вези са којом смо добили низ сугестија од корисника. Наиме, у *Прејекту судске праксе* почетком јула угостићемо **Јасминку Бакић, судију Апелационог суда у Београду, Грађанско одељење за радне спорове, заменик руководиоца Одељења судске праксе за Грађанско одељење за радне спорове и Одељења за заштиту права на суђење у разумном року у грађанској материји радних спорова**, која ће прегледати одлуке виших судских инстанци које се превасходно односе на отказ уговора о раду и анекс уговора о раду којим се запослени премешта на друго радно место.

Прејлед њројиса...

ИЗДАЈАМО ЗНАЧАЈНЕ ПРОПИСЕ КОЈИ СУ ДОНЕТИ ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА...

РАДНО ПРАВО

- Правилник о изменама Правилника о оближм критеријумима и условима за укључивање запосленог у обуке за потребе послодавца ради стицања додатних знања и вештина („Сл. гласник РС” бр. 45/2022 од 7. 4. 2022)
- Правилник о измени Правилника о критеријумима у погледу броја и стручне оспособљености запослених лица које морају да испуне корисници и именована тела у области опреме под притиском („Сл. гласник РС” бр. 46/2022 од 8. 4. 2022)
- Споразум о продужењу рока важења Посебног колективног уговора за социјалну заштиту у Републици Србији („Сл. гласник РС” бр. 48/2022 од 15. 4. 2022)
- Правилник о условима и начину остваривања права на пореско ослобођење по основу зараде запослених на истраживању и развоју („Сл. гласник РС” бр. 48/2022 од 15. 4. 2022)

ДРЖАВНА УПРАВА

- Правилник о садржини, начину уписа и вођењу евиденција о држављанима и обрасцу уверења о држављанству („Сл. гласник РС” бр. 44/2022 од 4. 4. 2022)
- Правилник о службеној одећи и обући републичког просветног инспектора („Сл. гласник РС” бр. 44/2022 од 4. 4. 2022)

ЗДРАВСТВО

- Правилник о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања („Сл. гласник РС” бр. 40/2022 од 23. 3. 2022)
- Правилник о престанку важења Правилника о накнади трошкова за медицинска средства која се користе за пружање здравствених услуга лапароскопском методом („Сл. гласник РС” бр. 44/2022 од 4. 4. 2022)
- Правилник о додацима исхрани (дијететски суплементи) („Сл. гласник РС” бр. 45/2022 од 7. 4. 2022)

- Правилник о критеријумима, начину и условима за стављање лекова на Листу лекова, односно за скидање лекова са Листе лекова („Сл. гласник РС” бр. 45/2022 од 7. 4. 2022)
- Правилник о изменама Правилника о ценама здравствених услуга на секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите („Сл. гласник РС” бр. 47/2022 од 13. 4. 2022)
- Правилник о изменама и допунама Правилника о највишем износу накнада трошкова за медицинско-техничка помагала која се издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања („Сл. гласник РС” бр. 47/2022 од 13. 4. 2022)
- Уредба о допунама Уредбе о мерама за спречавање и сузбијање заразне болести COVID-19 („Сл. гласник РС” бр. 48/2022 од 15. 4. 2022)

ОБРАЗОВАЊЕ

- Правилник о упису ученика у средњу школу („Сл. гласник РС” бр. 42/2022 од 1. 4. 2022)
- Правилник о допуни Правилника о садржају и начину вођења Регистра Националног оквира квалификација Републике Србије („Сл. гласник РС” бр. 46/2022 од 8. 4. 2022)

ПОРЕЗИ, ЦАРИНЕ, АКЦИЗЕ

- Правилник о допуни Правилника о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларација и других образаца у царинском поступку („Сл. гласник РС” бр. 42/2022 од 1. 4. 2022)
- Уредба о допуни Уредбе о условима и начину коришћења система за управљање фактурама („Сл. гласник РС” бр. 46/2022 од 8. 4. 2022)
- Уредба о допуни Уредбе о условима и начину чувања и стављања на увид електронских фактура и начину обезбеђивања веродостојности и интегритета садржине фактура у папирном облику („Сл. гласник РС” бр. 46/2022 од 8. 4. 2022)
- Одлука о измени Одлуке о привременом смањењу износа акциза на деривате нафте из члана 9. став 1. т. 1), 2) и 3) Закона о акцизама („Сл. гласник РС” бр. 46/2022 од 8. 4. 2022)

С НАМА НЕМА ЛУТАЊА!

ИНГ-ПРО

ПРОПИСИ.НЕТ
ЕЛЕКТРОНСКО ПРАВНО ИЗДАЊЕ

Пословни саветник – штампани часопис: САВЕТОДАВНИ ЧАСОПИС ИЗ ОБЛАСТИ ФИНАНСИЈА

Јавне набавке и буџети

Грађанско право

Кривично право

Управно право

Привредно право

Радно право

Унакрсни поглед